

Alina Szypulewska-Porczyńska

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

TRANSAKCJE NA RYNKU WEWNĘTRZNYM USŁUG

Streszczenie: Niniejsza analiza ukazuje, że w ostatnich latach w przypadku przepływów usługowych między krajami UE rejestrowanych w części bieżącej bilansu płatniczego, pomimo wzrostu stopnia ich umiędzynarodowienia, udział rynku wewnętrznego w całości wymiany usługowej krajów UE systematycznie się zmniejszał. Obraz ten jest jednak niejednorodny w przypadku poszczególnych krajów członkowskich. Zróżnicowany między krajami UE był również wpływ, jaki wywarł na handel usługami na rynku wewnętrznym ostatni globalny kryzys.

Słowa kluczowe: UE, rynek wewnętrzny, międzynarodowy handel usługami.

1. Wstęp

Międzynarodowy handel usługami bywa oceniany poprzez pryzmat przepływów rejestrowanych w pozycji usługi części bieżącej bilansu płatniczego. Dotyczy to w szczególności transakcji usługowych dokonywanych w ramach rynku wewnętrznego UE. W niniejszej pracy na tle koncepcji rynku wewnętrznego usług obejmującego również inne, nietradycyjne sposoby handlu usługami przedstawiona została empiryczna analiza tego rynku w okresie 2004–2009. Dwie główne perspektywy zostały przy tym uwzględnione. Po pierwsze – znaczenie rozróżnionych transakcji usługowych zawieranych na rynku wewnętrznym usług dla poszczególnych krajów członkowskich UE. Po drugie – tendencje, jakie wystąpiły w ostatnich latach w handlu usługami na rynku wewnętrznym.

Badanie empiryczne oparto na bazie danych statystycznych Eurostatu z marca 2011 roku. Ze względu na większą wiarygodność danych skoncentrowano się głównie na stronie kredytowej wymiany usługowej. Najbardziej przybliżone dane dotyczą handlu związanego z przepływem osób ze względu na brak bardziej szczegółowego podziału, umożliwiającego wyodrębnienie handlu usługowego.

2. O rynku wewnętrznym usług

Pojęcie rynku wewnętrznego usług nie ma umocowania prawnego, w przeciwieństwie do terminu rynku wewnętrznego¹. W pracy użyto go jako synonimu integracji rynków usługowych w Unii Europejskiej. Jego istota jest ściśle związana z rynkiem wewnętrznym. Ten ostatni, zgodnie z zapisami artykułu 26 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (dalej TFUE), „obejmuje obszar bez granic wewnętrznych, w którym jest zapewniony swobodny przepływ towarów, osób, usług i kapitału”. Rzeczywisty rynek wewnętrzny usług nie ogranicza się jednak do jednej z traktatowych swobód rynku wewnętrznego, mianowicie swobody usług. Wprost przeciwnie, rynek wewnętrzny usług, zgodnie z przedstawionym wyżej ujęciem, wykracza poza nią.

W artykule 56 TFUE (dawny 46 TWE) swobodne świadczenie usług dotyczy usługodawców świadczących usługi tymczasowo: „w ramach poniższych postanowień ograniczenia w swobodnym świadczeniu usług wewnątrz Unii są zakazane w odniesieniu do obywateli Państw Członkowskich mających swe przedsiębiorstwo w Państwie Członkowskim innym niż państwo odbiorcy świadczenia”. W świetle zapisów TFUE wyraźne stają się zatem granice między poszczególnymi swobodami. Świadczy o tym w szczególności wąskie pojęcie usług przyjęte w traktacie. Według zapisów art. 57 TFUE „usługami w rozumieniu traktatów są świadczenia wykonywane zwykle za wynagrodzeniem w zakresie, w jakim nie są objęte postanowieniami o swobodnym przepływie towarów, kapitału i osób”.

Tymczasem, jak pokazuje przede wszystkim praktyka, świadczenie usług łączy owe swobody. Dlatego szersze podejście do kwestii handlu usługami odnajdziemy w dyrektywie dotyczącej usług na rynku wewnętrznym. Zakresem swoim dokument ten objął nie tylko swobodny przepływ usług w rozumieniu art. 56, ale i swobodę przedsiębiorczości dla usługodawców². Pierwotna wersja dyrektywy usługowej, przewidująca wprowadzenie zasady państwa pochodzenia w przypadku korzystania przez usługodawcę ze swobody świadczenia usług, obejmowała również kwestię warunków zatrudnienia pracowników delegowanych do pracy za granicę.

Rynek wewnętrzny usług skupia różne rodzaje transakcji usługowych: świadczenie transgraniczne usług, kiedy między krajami członkowskimi przepływa sama usługa; konsumpcję za granicą, kiedy usługobiorca przemieszcza się do kraju usługodawcy; obecność handlową usługodawcy w kraju usługobiorcy oraz

¹ Odniesienia do rynku wewnętrznego odnaleźć można przede wszystkim w prawie pierwotnym UE, w szczególności: w preambule założycielskiego Traktatu o Unii Europejskiej w postaci deklaracji sygnatariuszy „popierania postępu gospodarczego i społecznego swych narodów poprzez [m.in.] urzeczywistnienie rynku wewnętrznego”, a także w całości poświęconemu rynkowi wewnętrznemu Tytuł I Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, gdzie ustawodawca umieścił definicję tego pojęcia.

² Szczegóły zob. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotycząca usług na rynku wewnętrznym, DzUrzUE L z 27.12.2006.

prawo usługodawcy do przejściowego wykonywania działalności w kraju usługobiorcy³.

Zgodnie z takim postawieniem sprawy funkcjonowanie rynku wewnętrznego usług uwarunkowane jest postępowaniem integracji w różnych, wyodrębnionych w unijnym prawie obszarach. Przykładem takiej dziedziny, od której zależy realizacja swobody handlu usługami, jest uznawanie dyplomów i kwalifikacji.

Budowa rynku wewnętrznego usług odbywa się głównie w oparciu o środki należące do tzw. integracji pozytywnej. Oznacza to przyjęcie unijnych uregulowań prawnych, które zbliżają w krajach członkowskich warunki dla transakcji usługowych⁴. Ze względu na model integracji pozytywnej, na którym opiera się konstrukcja rynku wewnętrznego UE, jednym z najbardziej istotnych zagadnień jest kwestia transpozycji prawa wspólnotowego do porządków krajowych, w szczególności problem opóźnionej bądź/i ułomnej transpozycji aktów wspólnotowych⁵. Jeśli chodzi o termin implementacji najważniejszej, ze względu na jej horyzontalny charakter, wspomnianej już dyrektywy usługowej, to upłynął on 28 grudnia 2009 roku. Do połowy roku 2010 jeszcze 12 krajów UE nie notyfikowało Komisji UE wdrożenia do porządków krajowych wymaganych dyrektywą usługową zmian prawnych⁶.

³ Takie szerokie ujęcie swobód rynku wewnętrznego usług uwzględnia przyjętą na forum międzynarodowym terminologię handlu usługami. Mowa jest o Układzie Ogólnym w sprawie Handlu Usługami (GATS) Światowej Organizacji Handlu. Zgodnie z GATS międzynarodowy handel usługami obejmuje cztery sposoby świadczenia usług: świadczenie transgraniczne (*cross-border supply*), konsumpcję za granicą (*consumption abroad*), obecność handlową (*commercial presence*) oraz przepływ osób fizycznych (*movement of natural persons*).

⁴ Charakter procesu ujednolicania obszaru gospodarczego objętego rynkiem wewnętrznym odaje inne szeroko funkcjonujące w dokumentach Komisji Europejskiej pojęcie: „jednolity rynek wewnętrzny”. Por. A. Cieśliński, *Wspólnotowe prawo gospodarcze*, t. I, rozdz. 1, § 1, II wyd., C.H. Beck, Warszawa 2009.

⁵ Uzgodniona między krajami UE maksymalna wielkość niewdrożonych dyrektyw wynosi obecnie 1% (jest to udział brakujących notyfikacji związanych z wdrożeniem dyrektyw do ogółu notyfikacji, które powinny być przekazane Komisji przed określonym terminem). Według Internal Market Scoreboard z 2010, 9 krajów przekroczyło ten próg: Austria (1,1%), Włochy, Francja, Cypr, Czechy, Luksemburg, Polska (1,8%), Portugalia i Grecja (2,4%). Po uwzględnieniu dyrektyw niewłaściwie transponowanych już tylko 5 krajów członkowskich spełniało pułap deficytu wdrożeń prawa wspólnotowego do krajowego porządku prawnego. Do krajów, które cechuje najwyższa liczba źle transponowanych dyrektyw, należą Belgia, Polska i Włochy.

⁶ W związku z tym Komisja skorzystała z prawa do wszczęcia postępowania w sprawie uchybienia, jakie przysługuje jej na mocy art. 258 TFUE: „Jeśli Komisja uzna, że Państwo Członkowskie uchybiło jednemu z zobowiązań, które na nim ciąży na mocy Traktatów, wydaje ona uzasadnioną opinię w tym przedmiocie, po uprzednim umożliwieniu temu Państwu przedstawienia swych uwag. Jeśli Państwo to nie zastosuje się do opinii w terminie określonym przez Komisję, może ona wnieść sprawę do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej”.

3. Globalizacja transakcji usługowych w krajach UE

Znaczenie międzynarodowego handlu usługami mierzone jego udziałem w krajowym PKB różni się w poszczególnych krajach Unii Europejskiej (tab. 1). Silniej zintegrowane zarówno w ramach rynku wewnętrznego, jak i z krajami trzecimi są

Tabela 1. Stopień umiędzynarodowienia transakcji usługowych w niektórych krajach UE w okresie 2004–2009 (udział eksportu usług w PKB, %)

Wyszczególnienie	2009	2008	2007	2006	2005	2004
Unia Europejska	(4,01)	(4,21)	(4,09)	(3,88)	(3,67)	(3,46)
Belgia	11,9 (5,58)	12,36 (5,45)	11,54 (5,16)	11,42 (4,05)	11,31 (4,32)	11,21 (4,03)
Czechy	:	8,17 (2,06)	7,51 (2,42)	6,97 (2,89)	6,82 (2,76)	6,05 (2,9)
Dania	8,72 (9,12)	10,39 (11,19)	9,72 (10,34)	9,32 (9,72)	8,48 (8,46)	9,1 (5,8)
Niemcy	3,64 (3,05)	3,76 (3,17)	3,6 (2,96)	3,48 (2,81)	2,98 (2,65)	2,79 (2,41)
Estonia	16,32 (6,81)	15,73 (6,57)	14,66 (6,05)	16,08 (5,9)	16,11 (7,46)	16,06 (7,91)
Irlandia	26,84 (15,61)	24,99 (13,43)	23,24 (12,83)	20,2 (12,55)	20,79 (9,72)	19,91 (9,34)
Hiszpania	:	:	:	6,48 (1,99)	6,31 (2,01)	6,33 (1,93)
Włochy	3,18 (1,57)	3,54 (1,75)	3,46 (1,89)	3,29 (2,03)	3,14 (1,88)	3,16 (1,75)
Łotwa	7,86 (7,68)	7,37 (7,11)	6,72 (7,11)	7,36 (6,8)	7,21 (7,17)	6,17 (7,15)
Litwa	6,63 (3,49)	6,14 (3,95)	6,23 (4,09)	6,16 (5,95)	6,4 (5,66)	5,44 (5,43)
Węgry	9,77 (4,81)	9,34 (3,93)	8,78 (4,1)	7,96 (4,23)	6,96 (2,91)	6 (3,02)
Malta	32,1 (11,71)	34,64 (11,41)	34,83 (11,75)	30,18 (11,07)	25,23 (8,46)	22,76 (7,55)
Holandia	9,13 (6,57)	8,75 (6,38)	8,44 (5,89)	6,57 (7,72)	7,29 (7,43)	7,87 (6,39)
Austria	11,55 (3,63)	12,38 (3,9)	12,07 (3,62)	11,75 (3,62)	11,43 (3,26)	10,92 (2,93)
Polska	4,94 (1,8)	4,9 (1,78)	5,02 (1,73)	4,51 (1,52)	3,98 (1,38)	3,9 (1,39)
Portugalia	:	:	6,38 (2,01)	5,75 (1,76)	:	:
Słowenia	8,58 (3,87)	9,32 (4,31)	8,88 (3,4)	8,59 (3,11)	8,12 (3,22)	7,43 (2,94)
Słowacja	5,86 (1,51)	7,09 (1,99)	7,53 (1,9)	7,14 (2,55)	6,27 (2,82)	5,97 (2,62)

Uwagi: transakcje wewnątrzunijne oraz transakcje z krajami trzecimi i organizacjami międzynarodowymi podane są oddzielnie, te ostatnie – w nawiasach; znak „:” oznacza brak danych.

Źródło: opracowano na podstawie Eurostat Statistics Database.

oczywiście mniejsze gospodarki. Ponadto stopień otwarcia rynków usługowych jest wyższy w przypadku krajów UE (15). Porównując w poszczególnych krajach skalę wymiany usługowej wewnątrzunijnej z wymianą z krajami trzecimi, zauważyć można, że integracja usług wewnątrz UE jest generalnie większa niż integracja z krajami trzecimi, zwłaszcza w przypadku Malty (20,4 pp. różnicy w 2009 roku), Irlandii (11,2 pp.) i Estonii (9,5 pp.). Wyjątek od tej reguły stanowi Dania, w przypadku której transakcje z krajami trzecimi stały się od 2006 roku większe od transakcji z partnerami z UE. Analiza zmian po 2004 roku prowadzi do wniosku, że generalnie w okresie tym postępował proces zacieśniania integracji w ramach jednolitego rynku usług, z głównym wyjątkiem roku 2009, w którym w większości analizowanych krajów zmniejszył się udział w PKB handlu usługowego z krajami UE.

4. Struktura handlu usługami na rynku wewnętrznym

4.1. Transgraniczne świadczenie usług oraz konsumpcja za granicą

W 2009 roku na pięciu głównych dostawców usług na rynek wewnętrzny przypadła prawie połowa całości świadczonych usług w ramach opisywanego rodzaju (tab. 2). W grupie tej znalazły się wyłącznie kraje UE-15. Największym dostawcą usług były Niemcy. Ich udział umocnił się w 2009 roku i wyniósł 13,7%. Zmiana ta wywołana była relatywnie mniejszym spadkiem dostaw usług na rynek wewnętrzny niż w przypadku innych krajów członkowskich. Będący następstwem kryzysu spadek był w przypadku Niemiec wyjątkiem w całym okresie od 2004 roku. W przypadku kolejnej na liście głównych usługodawców Wielkiej Brytanii największy, zarówno w wielkościach absolutnych, jak i względnych, spadek dostaw usług na rynek wewnętrzny miał miejsce w 2008 roku. Jeszcze jednym krajem, który także w 2008 roku odnotował negatywny trend rozwoju w zakresie dostaw usług na rynek wewnętrzny, były Włochy. W Polsce, zajmującej w roku 2009 13. miejsce z udziałem 2,4%, w całym okresie analizy, poza ostatnim rokiem, wystąpił wzrost wartości usług świadczonych krajom członkowskim o dynamice przewyższającej średnią dla UE, a w szczególności takich krajów UE-15, jak Grecja i Portugalia, których udział w świadczeniu usług na rynek wewnętrzny stał się w rezultacie niższy niż w przypadku Polski.

Charakterystyczną dla całego okresu 2004–2009 tendencją dotyczącą całej Unii Europejskiej było stopniowe zmniejszanie się udziału rynku wewnętrznego w całości wymiany usługowej tego ugrupowania. W 2009 roku, w przypadku transakcji kredytowych, udział ten wyniósł 57,2% i był niższy w porównaniu z rokiem 2004 o 1,2 pp. Generalnie do 2008 roku było to spowodowane spadkiem udziału wymiany wewnątrzunijnej w obrotach usługowych krajów UE-15. W tym samym okresie większość nowych krajów członkowskich (UE-12) zwiększyła swoje zaangażowanie na rynku wewnętrznym. W przypadku Polski udział handlu z krajami UE wzrastał do 2007, po czym systematycznie malał do 2009 roku. Analizując natomiast

Tabela 2. Wewnętrzny handel usługami w okresie 2004–2009 (bilans płatniczy, kredyt, wartość w mln euro, udział w %)

Wyszczególnienie	2009	2008	2007	2006	2005	2004
1	2	3	4	5	6	7
Unia Europejska (27) wartość	637 788,7	710 060,9	687 364,0	624 921,5	561 158,0	514 981,3
udział w całości wymiany usługowej	57,2	57,3	57,6	58,0	58,1	58,4
Belgia	40 436,0 68,8	41 478,0 69,4	37 649,0 69,2	35 477,0 74,9	32 959,0 73,0	31 442,0 74,2
Bulgaria	3 525,9 71,8	3 764,7 70,0	3 313,7 69,6	2 844,9 67,9	2 454,7 68,9	2 268,8 69,5
Czechy	10 650,8 73,1	11 798,8 79,5	9 225,6 75,0	7 906,6 71,4	6 767,6 71,4	5 498,0 71,0
Dania	19 068,7 48,0	23 489,7 47,4	21 622,8 48,2	20 407,2 49,1	17 521,5 50,1	14 129,6 48,0
Niemcy	87 423,0 52,7	93 419,0 52,4	88 331,0 53,0	83 327,0 53,8	70 015,0 52,2	63 416,0 53,4
Estonia	2 229,1 70,6	2 477,5 70,5	2 260,8 70,8	2 100,8 73,2	1 785,5 68,4	1 537,2 67,0
Irlandia	42 133,0 63,2	44 195,0 65,0	43 911,0 64,6	35 251,0 61,8	32 862,0 68,2	28 882,0 68,1
Grecja	14 841,8 55,0	17 547,5 51,5	16 597,1 53,0	15 064,8 53,1	14 944,9 54,2	13 791,5 51,6
Hiszpania	62 187,0 70,6	70 101,0 71,9	68 300,0 73,2	64 322,0 75,9	57 500,0 75,4	52 849,0 76,2
Francja	51 157,0 49,7	59 012,0 51,9	57 894,0 53,1	55 157,0 53,8	53 705,0 54,6	51 130,0 55,3
Włochy	39 485,7 57,6	46 650,0 58,8	51 776,0 63,3	48 420,0 61,5	45 067,0 62,7	43 839,0 64,3
Cypr	3 686,4 51,9	5 048,6 61,8	4 677,4 73,0	3 981,0 70,0	3 260,2 62,2	2 986,6 59,4
Łotwa	1 388,7 50,6	1 572,5 50,9	1 314,1 48,5	1 103,1 52,0	893,4 50,8	679,5 47,0
Litwa	1 723,0 64,9	2 002,9 60,6	1 751,1 59,7	1 542,0 53,6	1 313,7 52,5	980,2 49,8
Luksemburg	32 247,4 74,3	35 091,0 74,3	34 045,1 71,9	29 423,6 72,9	23 658,6 72,7	20 271,1 74,8
Węgry	9 103,3 68,7	9 512,0 69,1	8 750,5 69,6	7 539,6 69,2	6 781,0 65,5	5 554,7 64,1
Malta	1 845,7 73,3	1 989,7 75,2	1 909,0 74,8	1 556,2 73,5	1 217,1 75,3	1 016,9 75,3
Holandia	49 336,7 60,2	50 918,5 59,3	48 131,6 59,0	45 739,2 59,4	40 802,4 55,1	39 751,6 58,2
Austria	30 134,0 76,6	33 034,0 76,1	30 299,0 76,4	27 799,0 76,4	26 767,0 78,4	24 228,0 79,4
Polska	15 160,4 73,3	17 733,5 73,4	15 607,7 74,4	12 214,1 74,7	9 720,1 74,2	7 934,1 73,7

Tabela 2, cd.

1	2	3	4	5	6	7
Portugalia	11 994,9 73,6	13 323,9 74,6	12 938,8 76,3	11 331,8 77,3	9 569,1 78,3	9 215,9 78,0
Rumunia	5 394,2 76,4	6 935,2 79,1	5 319,3 77,2	3 943,2 71,6	2 945,7 71,9	:
Słowenia	2 965,0 68,9	3 449,7 68,4	2 998,2 72,3	2 623,1 73,4	2 301,6 71,6	1 992,5 71,6
Słowacja	3 593,3 79,5	4 390,2 75,9	4 052,8 78,9	3 237,2 75,0	2 493,5 70,4	2 056,4 68,5
Finlandia	7 779,8 39,3	9 421,5 43,2	6 697,6 39,5	6 141,9 44,0	5 831,0 42,7	5 952,3 48,7
Szwecja	21 754,3 51,1	23 092,3 47,7	22 879,3 49,5	20 071,4 50,8	18 059,1 52,1	16 164,6 51,6
Wielka Brytania	66 317,6 39,8	78 417,1 40,1	84 643,6 40,2	75 950,9 40,4	69 613,9 41,7	64 895,5 40,8

Źródło: opracowanie na podstawie Eurostat Statistics Database i obliczenia własne w przypadku wskaźników udziału.

poziom udziału dostaw na rynek wewnętrzny w całości eksportu usługowego, zauważyć można, że Polska należy do krajów o najwyższym w UE poziomie zaangażowania w wymianę wewnętrzną, z udziałem wynoszącym 73,3% w roku 2009.

4.2. Usługi świadczone w oparciu o zagraniczne inwestycje bezpośrednie

Analiza danych statystycznych dotyczących handlu usługami na podstawie obecności handlowej prowadzi do wniosku, że w przypadku niektórych krajów UE-15 jest to daleko ważniejszy, pod względem wartości, sposób świadczenia usług niż razem wzięte handel transgraniczny i konsumpcja zagraniczna (por. tabele 2 i 3). Na przykład w przypadku Niemiec, drugich po Francji pod względem wielkości zagranicznych inwestycji bezpośrednich na rynkach usługowych krajów UE (tab. 4), w 2008 roku obroty realizowane przez zależne spółki niemieckich korporacji transnarodowych działające na rynku wewnętrznym usług były ponadpięciokrotnie wyższe niż niemiecki eksport usług na rynki krajów UE (5,2). We Francji i we Włoszech rok wcześniej analogiczna relacja wynosiła odpowiednio 4,1 oraz 4,6. Odmienna struktura handlu usługowego charakteryzowała Grecję. W przypadku tego kraju relatywnie niskie bezpośrednie inwestycje zagraniczne oraz duże znaczenie usług turystycznych skutkowało przewagą tradycyjnego handlu usługowego nad świadczeniem usług w oparciu o przedstawicielstwa handlowe. Dlatego w 2008 roku analogiczna relacja w Grecji wyniosła zaledwie 0,2. Jeśli chodzi o tendencje zmian w zakresie świadczenia tego rodzaju usług, to dostępne dane świadczą o ich zróżnicowanym charakterze w poszczególnych krajach UE. Belgia jest przykładem kraju, w którym obroty przedsiębiorstw usługowych umiejscowionych na rynkach innych krajów członkowskich malały w całym analizowanym okresie. Stały wzrost obrotów w han-

dlu usługami na rynku wewnętrznym cechował natomiast portugalskie korporacje. W przypadku firm niemieckich dynamiczny rozwój obrotu na rynkach usługowych pozostałych krajów UE dotyczył okresu 2004–2006; w ciągu kolejnych dwóch lat wartość obrotu malała.

Tabela 3. Usługi świadczone na rynku wewnętrznym przez korporacje transnarodowe niektórych krajów UE w latach 2004–2008 wg kraju pochodzenia (obrót, mln euro)

Wyszczególnienie	2008	2007	2006	2005	2004
Belgia	32 284	43 365,2	51 296	51 717	:
Czechy	1 316,5	1 406,8	4 077,4	3 390,4	2 548,9
Niemcy	489 569,6	489 714,6	497 277	452 387	365 246
Grecja	4 129,2	3 394,8	3 104,3	3 160,7	5 394,1
Francja	:	239 927,8	:	:	:
Włochy	:	156 459,8	95 312,4	96 080,1	:
Cypr	2 720	2 528,3	:	:	:
Łotwa	:	250,7	150,8	:	:
Litwa	1 642	1 327,3	:	:	:
Węgry	5 877,5	2 384,4	:	2 251,2	2 077,4
Austria	37 955,8	33 593	40 915	28 879	20 405
Portugalia	44 225,9	18 136,9	12 129,4	10 084,2	8 318,5
Rumunia	44,7	:	:	:	:
Słowenia	:	606,6	:	:	:
Słowacja	738,1	894,8	596,7	549,7	:
Finlandia	28 144,5	30 131	35 851	28 104	29 045
Szwecja	70 919,2	13 781,2	:	:	:

Źródło: opracowanie na podstawie Eurostat Statistics Database.

Tabela 4. Inwestycje bezpośrednie krajów UE na rynku wewnętrznym usług w okresie 2004–2009 (stan należności na koniec okresu, mln euro)

Wyszczególnienie	2009	2008	2007	2006	2005	2004
1	2	3	4	5	6	7
Unia Europejska (27)	:	4 411 172	4 162 455	3 516 357	3 093 220	2 698 232
Unia Europejska (15)	:	4 329 490	4 111 991	3 493 402	3 084 282	2 691 219
Belgia	:	383 101	:	:	:	:
Dania	51 495	50 445	51 890	50 479	25 277	19 401
Niemcy	:	459 400	445 149	371 133	:	287 890
Irlandia	103 300	74 994	59 049	52 256	46 677	36 544
Grecja	:	15 652	13 126	9 586	:	:
Hiszpania	:	171 155	163 791	133 315	105 108	:
Francja	600 475	533 360	532 797	447 253	390 716	315 063
Włochy	:	155 554	153 244	127 253	113 838	90 729

Tabela 4, cd.

1	2	3	4	5	6	7
Cypr	5 714	3 824	3 707	2 977	1 563	:
Łotwa	285	271	253	115	90	59
Litwa	1 035	792	516	397	:	:
Luksemburg	:	11 680	12 673	9 647	5 983	8 215
Węgry	:	3 289	3 676	2 719	2 018	1 267
Malta	639	581	305	295	365	331
Holandia	:	:	:	:	185 555	159 525
Austria	49 954	48 681	44 152	39 790	29 243	:
Polska	:	:	:	:	:	:
Portugalia	:	:	23 446	23 690	20 334	18 057
Finlandia	21 766	17 511	14 920	13 893	12 819	11 263
Szwecja	:	77 079	74 044	66 249	79 664	:
Wielka Brytania	:	:	358 417	261 912	283 587	:

Źródło: opracowano na podstawie Eurostat Statistics Database.

Analiza danych zawartych w tab. 4 prowadzi do wniosku, że jeśli chodzi o zagraniczne inwestycje bezpośrednie w usługach, to kraje UE (15) wyraźnie dominują. Ich udział w przypadku należności na koniec 2008 roku wyniósł ponad 98%. Na podstawie dostępnych danych za 2009 rok można stwierdzić, że w roku tym nastąpił wzrost inwestycji bezpośrednich krajów UE na rynku wewnętrznym usług.

4.3. Handel związany z przepływem osób

Analiza przychodów i rozchodów z tytułu pracy w innych krajach członkowskich prowadzi do wniosku, że jest to, zwłaszcza w przypadku niektórych krajów UE, ważna pozycja dochodowa (tab. 5). W odniesieniu do wynagrodzeń pracowników

Tabela 5. Dochody z tytułu pracy w innym kraju członkowskim w roku 2009 (mln euro)

Wyszczególnienie	Wynagrodzenia pracowników		Przekazy zarobków	
	kredyt	debet	kredyt	debet
1	2	3	4	5
Unia Europejska (27)	29 759,2	36 624,0	11 696,2	8 291,8
Belgia	7 119,0	2 430,0	32,0	51,0
Bułgaria	367,1	53,7	444,8	5,6
Czechy	649,2	118,2	60,6	271,2
Dania	432,3	2 056,2	:	:
Niemcy	3 948,0	7 734,0	:	976,0
Estonia	169,4	47,7	38,9	1,5
Irlandia	286,0	755,0	:	:
Grecja	159,8	116,2	536,9	125,1
Hiszpania	:	:	:	:

1	2	3	4	5
Francja	4 973,0	482,0	192,0	782,0
Włochy	1 266,0	1 823,0	143,0	1 187,0
Cypr	20,1	100,6	11,2	41,7
Łotwa	342,9	0,0	0,0	0,0
Łotwa	93,5	54,3	525,2	163,8
Luksemburg	994,0	5806,8	3,4	51,1
Węgry	1 402,6	669,0	28,6	46,3
Malta	15,4	20,0	:	:
Holandia	713,8	4 444,4	107,5	383,0
Austria	594,0	1 031,0	250,0	431,0
Polska	2 614,4	731,4	2 412,0	3,7
Portugalia	165,1	190,1	1 397,6	75,1
Rumunia	364,6	32,8	2 668,5	84,4
Słowenia	193,4	45,5	0,0	0,0
Słowacja	1 182,0	90,0	81,1	3,6
Finlandia	313,3	175,8	0,0	0,0
Szwecja	11,3	274,4	0,0	0,0
Wielka Brytania	502,8	1 376,1	:	:

Uwagi: Irlandia – pozycja wynagrodzenia pracowników debet: dane za 2007 rok; Grecja – pozycja wynagrodzenia pracowników kredyt: dane za 2007 rok; Luksemburg, Malta, Szwecja – dane za 2006 rok.

Źródło: opracowanie na podstawie Eurostat Statistics Database.

krótkookresowych (pracujących za granicą krócej niż rok) na liście głównych, pod względem wielkości przychodów, beneficjentów znajdują się zarówno kraje UE-15, jak i UE-12, mianowicie: Belgia, Francja, Niemcy, Polska, Węgry, Włochy i Słowacja. Po stronie debetowej natomiast głównymi krajami są przede wszystkim kraje UE-15, w szczególności: Niemcy, Luksemburg, Holandia, Belgia, Dania, Włochy, Wielka Brytania i Austria. Jeśli chodzi o transfery pracowników długookresowych, największe przekazy zasilły w 2009 roku następujące kraje UE-27: Rumunię, Polskę i Portugalię.

Jeśli chodzi o dynamikę przychodów z tytułu wynagrodzeń pracowników, to dwa kraje: Belgię i Niemcy, cechował w całym okresie 2004–2009 ciągły wzrost. Wyróżnia się to szczególnie na tle dominującej w 2009 roku w krajach UE zmiany, jaką był spadek wartości dochodów z tytułu pracy za granicą zarówno w przypadku wynagrodzeń pracowników, jak i przekazów zarobków⁷.

⁷ Szczegóły zob. Eurostat Statistics Database: *Workers' remittances and compensation of employees*.

5. Wnioski

Poza tradycyjnym przepływem usług, odnotowywanym w saldzie usług rachunku bieżącego bilansu płatniczego, ważnymi pod względem wartości transakcjami usługowymi dokonywanymi na rynku wewnętrznym są usługi oparte na bezpośrednich inwestycjach zagranicznych, jak również usługi związane z przepływem osób fizycznych. O ile ten pierwszy rodzaj jest zdominowany przez kraje UE-15, o tyle w przypadku dochodów związanych z pracą za granicą, zwłaszcza jeśli chodzi o pracowników długoterminowych, główne miejsca zajmują kraje UE-12.

Jeśli brać pod uwagę całą UE, to w analizowanym okresie stopniowo zmniejszał się udział rynku wewnętrznego w tradycyjnej wymianie usługowej. Inna tendencja dotyczyła większości nowych krajów członkowskich, które w tym samym okresie zwiększyły swoje zaangażowanie na rynku wewnętrznym.

Na podstawie danych dostępnych za 2009 rok można stwierdzić, że związana z kryzysem reakcja w rozróżnionych transakcjach usługowych zawieranych na rynku wewnętrznym usług była niejednakowa. O ile, ogólnie, nastąpił spadek tradycyjnego handlu usługami oraz związanego z przepływem osób fizycznych, o tyle w przypadku inwestycji bezpośrednich w usługach nastąpił ich wzrost.

Literatura

- Cieśliński A., *Wspólnotowe prawo gospodarcze*, t. I, rozdz. 1, II wyd., C.H. Beck, Warszawa 2009.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotycząca usług na rynku wewnętrznym, DzUrzUE L z 27.12.2006.
- European Commission, Internal Market Scoreboard no. 21, 2010.
- Eurostat Statistics Database.

TRANSACTIONS ON THE INTERNAL MARKET OF SERVICES

Summary: This study shows that in the last years in case of service flows registered in the current account of balance of payments among EU Member States despite the fact that between 2004 and 2008 the level of internationalisation of service transactions rose the share of intra-EU flows in the total EU services trade has been systematically decreasing since 2004. However, the situation differs among the EU countries. As far as the impact of the recent crisis on intra-EU trade in services is concerned, one can notice that the EU countries have been also unevenly affected.

Keywords: EU, internal market, international trade in services.